

Оновлена Індивідуальна програма реабілітації: як це працюватиме в новій системі

З 1 січня 2025 року в Україні працює нова система оцінювання повсякденного функціонування людини. Ця система замінює старий підхід до встановлення інвалідності та фокусується на гідності кожної людини, її правах, потребах та можливості жити повноцінним життям.

Одним із ключових елементів нової системи є **індивідуальна програма реабілітації (ІПР)**. Це не просто документ, а персоналізований план підтримки, який формується за результатами оцінювання повсякденного функціонування. ІПР включає медичні, соціальні, професійні, освітні та інші заходи, які сприяють збереженню або відновленню функціонування людини в повсякденному житті.

У 2025 році Уряд також затвердив [оновлене Положення про індивідуальну програму реабілітації особи з інвалідністю](#), яке деталізує порядок її формування, оновлення та реалізації. Воно набере чинності 28 листопада 2025 року згідно з [постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2025 № 1021](#).

Медична частина ІПР розробляється експертною командою на підставі оцінювання, інші частини ІПР розробляються відповідними фахівцями в інших сферах. ІПР для дітей розробляється лікарсько-консультативною комісією (ЛКК).

Що таке ІПР і чому вона важлива

Індивідуальна програма реабілітації (ІПР) — це персоналізований план підтримки для людини з інвалідністю. Вона розробляється з урахуванням її стану здоров'я, повсякденних потреб та цілей і охоплює медичні, соціальні, освітні, професійні та інші напрями реабілітації.

ІПР допомагає:

- визначити, які саме заходи підтримки потрібні людині;
- отримати допоміжні засоби реабілітації, медичні вироби, послуги з реабілітації;
- організувати навчання, підготовку до працевлаштування, адаптацію робочого місця;
- отримати підтримку у повсякденному житті — наприклад, допомогу соціального працівника, санаторно-курортне лікування або психологічну підтримку.

Індивідуальна програма реабілітації (ІПР):

- є юридично зобов'язувальним документом для органів та установ;
- має рекомендований, а не примусовий характер для самої людини;
- може оновлюватись за потреби — з ініціативи людини відповідно до рекомендацій лікаря.

Раніше сформовані ІПР також залишаються чинними й виконуються до моменту створення нової ІПР або оновлення її частини.

Хто формує ІПР і на основі чого?

Лікуючий лікар формує направлення на оцінювання повсякденного функціонування. У направленні обов'язково зазначається **мета — встановлення статусу інвалідності**. Водночас із цим, рекомендується одразу зазначити й **оновлення індивідуальної програми реабілітації**. Крім того, лікар може зазначити у направленні **орієнтовний перелік допоміжних засобів реабілітації або медичних виробів**, які, на його думку, можуть бути необхідні пацієнту. Ця інформація допоможе експертній команді в процесі ухвалення рішення. Однак остаточне рішення щодо включення таких засобів до рекомендацій, що є медичною частиною ІПР, ухвалює саме експертна команда — з урахуванням результатів оцінювання.

Після надходження направлення експертна команда проводить оцінювання повсякденного функціонування. Воно може бути:

- очним — у медичному закладі,
- дистанційним — із використанням телемедицини,
- виїзним — за місцем перебування людини,
- або заочним — на основі документів (у визначених випадках).

Медична частина ІПР формується **експертною командою** під час оцінювання повсякденного функціонування. Вона ґрунтується на:

- аналізі поданих медичних документів;
- результатах огляду або дистанційного/заочного оцінювання;
- оцінці впливу захворювання або травми на повсякденне життя;
- потребах у соціальній підтримці, реабілітації чи адаптації.

Після прийняття рішення експертною командою людина отримує **витяг з рішення та рекомендації, що є медичною частиною індивідуальної програми реабілітації (ІПР)**. Ці документи надходять на електронну пошту або рекомендованим листом. За потреби — може бути виданий у паперовому вигляді. Інформація також доступна лікуючому лікарю, який сформував направлення.

Що входить у ІПР

До індивідуальної програми реабілітації можуть входити:

- рекомендації щодо допоміжних засобів реабілітації (наприклад, протези, технічні засоби для пересування чи догляду),
- медичні вироби, медикаментозне або санаторне лікування,
- потреба в соціальних послугах, догляді, підтримці вдома,
- рекомендації щодо навчання, професійної підготовки чи адаптації робочого місця,
- психологічна, фізична або інша реабілітація.

Кожен пункт ІПР має бути обґрунтований результатами оцінювання та спрямований на відновлення або підтримку функціонування людини в її щоденному житті.

Рекомендації, що є медичною частиною індивідуальної програми реабілітації, **діють протягом усього періоду, на який встановлено інвалідність**. У разі безстрокового статусу — діють без визначеного терміну.

Якщо впродовж цього періоду виникає потреба оновити ІПР (наприклад, змінився стан здоров'я, з'явилися нові потреби у допоміжних засобах чи реабілітаційних заходах), людина має звернутися до свого лікуючого лікаря. Лікар, у такому випадку, формує електронне направлення з чіткою метою — **оновлення індивідуальної програми реабілітації**.

Це дозволяє експертній команді провести оцінювання виключно в межах цієї мети та сформувати оновлені рекомендації відповідно до актуального стану людини.

На основі витягу та рекомендацій можна звертатися до відповідних установ для отримання допоміжних засобів реабілітації, медичних виробів, соціальних чи освітніх послуг.

Раніше сформовані індивідуальні програми реабілітації людей з інвалідністю також залишаються чинними та продовжують виконуватися, зокрема:

- у частині медичної, фізичної реабілітації, забезпечення допоміжними засобами реабілітації та виробами медичного призначення — до моменту проведення оцінювання повсякденного функціонування та формування нових рекомендацій експертною командою;
- у частині психолого-педагогічної підтримки — до проведення комплексної оцінки в освітній сфері;
- у частині професійної та трудової реабілітації — до проведення оцінки у сфері зайнятості.

Індивідуальні програми реабілітації діють протягом строку, на який встановлено інвалідність. Таким чином, перехід до нової моделі ІПР є плавним, без ризику втрати вже наданих рекомендацій або переривання необхідної підтримки.

Реалізація рекомендацій ІПР у різних сферах

У медичній сфері

До цього розділу включаються рекомендації, спрямовані на відновлення здоров'я людини. Вони можуть передбачати:

- реабілітаційну допомогу у сфері охорони здоров'я;
- реконструктивну хірургію;
- санаторно-курортне лікування для поліпшення фізичного стану.

У соціальній сфері

Людині пропонуються послуги для соціальної адаптації та підтримки. Зокрема:

- звернення до **Пенсійного фонду України** для оформлення пенсії або страхових виплат;
- звернення до **органів соціального захисту населення** для:
 - отримання державної допомоги;
 - визначення потреби у постійному догляді або соціальних послугах.

В освітній сфері

Цей розділ передбачає рекомендації для осіб, які потребують адаптації навчального процесу. Наприклад:

- звернення до інклюзивно-ресурсних центрів для визначення потреб у навчанні або перенавчанні;
- створення спеціальних умов для продовження освіти.

У сфері зайнятості та працевлаштування

У цьому розділі визначаються шляхи для забезпечення людини зайнятістю з урахуванням її стану здоров'я:

- облаштування робочого місця, яке відповідає індивідуальним потребам;
- звернення до центрів зайнятості для:
 - профорієнтації;
 - перенавчання;
 - подальшого працевлаштування.

Також враховуються можливі обмеження у професійній діяльності. Наприклад, робота з тривалими фізичними навантаженнями може бути протипоказаною.

У сфері фізкультурно-спортивної реабілітації

Цей розділ включає заходи, спрямовані на підтримку фізичних можливостей людини. Рекомендації можуть включати:

- заняття фізичною культурою;
- участь у спортивних тренуваннях;
- оздоровлення в реабілітаційних таборах.

Додаткові рекомендації у разі встановлення причини інвалідності «нещасний випадок на виробництві (трудове каліцтво чи інше ушкодження здоров'я)» або «професійне захворювання»

В ІПР можуть зазначатися додаткові рекомендації залежно від встановленого стану обмеження життєдіяльності людини, зокрема:

- потреба у спеціальному медичному догляді;
- потреба в постійному сторонньому догляді;
- потреба у побутовому обслуговуванні;
- потреба у додатковому харчуванні;
- потреба у засобах особистої гігієни, санітарно-гігієнічних засобах та засобах догляду;
- потреба в одязі, взутті та інших предметах першої необхідності;
- потреба в лікарських засобах.

Права людини на отримання засобів реабілітації

Людина з інвалідністю має право на забезпечення необхідними допоміжними засобами реабілітації, медичними виробами, реабілітаційними послугами та іншими видами підтримки, які вказані в ІПР. Ці права гарантовані законодавством і забезпечуються за рахунок державного бюджету або інших джерел, передбачених нормативними актами.

Реалізація ІПР починається із **самозвернення людини до відповідних установ**, залежно від її потреб. Після отримання витягу з рішення експертної команди, людина звертається в:

- **ЦНАП або територіальне відділення Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю** – для отримання допоміжних засобів реабілітації (ДЗР). В електронній формі заява може бути подана через електронний кабінет особи на Соцпорталі Мінсоцполітики www.soc.gov.ua. Тут особа верифікується за КЕП, bank.id або Дія.підпис і заява формується автоматично;

- **територіальний орган Пенсійного фонду України (ПФУ)** – для призначення або подовження виплат пенсії, державної допомоги, пільг чи соціальних виплат, пов'язаних із доглядом за особою з інвалідністю, забезпечення допоміжними засобами реабілітації;
- **медичні заклади та структурні підрозділи з питань охорони здоров'я** – для забезпечення медичними виробами та отримання медичних, реабілітаційних послуг у сфері охорони здоров'я;
- **центри зайнятості** – для перенавчання, професійної орієнтації та сприяння працевлаштуванню;
- **інклюзивно-ресурсні центри** – для адаптації освітнього процесу.

Додаткова інформація

Для реалізації та складання Індивідуальної програми реабілітації (ІПР) використовується низка нормативно-правових актів та стандартів, які регламентують процес оцінювання, забезпечення засобами реабілітації та надання необхідних послуг. Ось ключові документи, що регулюють ці питання:

1. [Постанова Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2012 року № 321](#)

Порядок забезпечення допоміжними засобами реабілітації осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення.

2. [Постанова Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2009 року № 1301](#)

Порядок забезпечення осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших категорій населення медичними виробами та іншими засобами.

3. [Постанова Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2024 року № 1338](#)

Порядок проведення оцінювання повсякденного функціонування особи.

4. [Постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2025 року № 1021](#)

Деякі питання щодо індивідуальних програм реабілітації осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю.

5. [Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 10 грудня 2024 року № 2067](#)

Рекомендації, які є частиною індивідуальної програми реабілітації (ІПР).

6. [ДСТУ EN ISO 9999:2021](#)

Класифікація допоміжних засобів реабілітації для осіб з обмеженням життєдіяльності.